

SEPTEMBAR, 2024

MESEČNI IZVEŠTAJ

METODOLOGIJA

[Nova društvena inicijativa \(NSI\)](#) prati medije i društvene medije u saradnji sa [Pikasa Analytics INC](#), kompanijom za analizu podataka koja razvija i primenjuje alate, softver i algoritme za mašinsko učenje. Alat omogućava pratiocima nominalno brojanje članaka na različite teme. Oni takođe mogu videti stepen interakcije publike.

Interakcije na internet stranicama se definišu kao novinski članci koji su na Fejsbuku podeljeni sa internet stranice samog medija i ukupan broj lajkova, deljenja i komentara koji su privukli. Interakcije na društvenim medijima podrazumevaju lajkove, deljenja i komentare koji su prikupljeni sa svih kanala društvenih medija (Fejsbuk, Instagram, Jutjub, TikTok, LinkedIn) za sve objave, uključujući fotografije, video snimke i tekst. Procena interakcije se pruža van medijskih kanala i obuhvata različite naloge društvenih medija, uključujući naloge političara i kreatora javnog mnjenja.

Alat vrši zbirnu analizu članaka, dok ih tim za monitoring NSI pregleda kako bi se identifikovale potencijalne dezinformacije i druge informacione anomalije. Ipak, alat ima više ograničenja. Namenski je prilagođen, a svaki praćeni nalog prate ciljano odabrani Pikasa i NDI. Samim tim, ukupan broj objava i članaka obuhvata samo praćene naloge, bez drugih naloga koji bi takođe mogli da objavljuju vesti. Izračunavanje interakcija obuhvata sva deljenja, komentare i druge povezane reakcije.

I pored toga, privatni nalozi se mogu pratiti samo ukoliko su zvanično označeni kao nalozi političkih lidera ili stranice obožavalaca. Samim tim, neki Fejsbuk nalozi političara možda nisu obuhvaćeni analizom. Još jedan ograničavajući faktor se tiče pristupa jer NSI može pratiti članke ne starije od 1. decembra 2023. godine.

Praćeni mediji koji izveštavaju sa Kosova na srpskom jeziku:

Alternativna, Gračanica Online, Radio Kontakt Plus, Kosovo Online, KoSSev, Medija Centar, TV Most, Radio Kim, Radio Mitrovica Sever, Radio Televizija Gračanica i RTK2.

Period posmatranja:

1 - 30. septembar 2024. godine

Broj posmatranih onlajn medija:

126 koji izveštavaju na albanskom i na srpskom jeziku na Kosovu, 126 koji izveštavaju iz Srbije i 24 međunarodnih medija.

Cilj monitoringa:

Informacioni poremećaji internet stranica i društvenih medija, uključujući sajtove, novinske internet portale, Fejsbuk, Jutjub, TikTok i Instagram, na Kosovu, sa fokusom na informativni prostor kosovskih Srba.

Konkretne praćene teme:

Ppredloženo formiranje suverene mikrodržave za Bektašijski Red u prestonici Albanije, Tirani; potencijalna politička kampanja blaćenja opozicionog lidera kosovskih Srba; obraćanje predsednika Srbije na temu buduće politike prema Kosovu; i nepotkrepljeni navodi o planovima za masovno isterivanje kosovskog srpskog stanovništva sa Kosova

Ključni nalazi

- Preovladavali su nepotkrepljeni navodi i narativi teorija zavere, uključujući tvrdnje o planovima za masovno isterivanje kosovskih Srba bez dokaza, koje su širile uzbunu i međuetničke tenzije.
- Uočeni su članci koji nastavljaju govor mržnje, uključujući korišćenje reči „genocid“ 27 puta u jednom tekstu Bota Sot-a koji je netačno oznaćavao akcije Srbije na Kosovu.
- Zabelećeno je šest slućajeva pogrđnih rasnih uvreda na raćun kosovskih Albanaca u srpskim medijima, pre svega u Informeru i Većernjim Novostima. Zabelećen je jedan primer rasnog vređanja na raćun kosovskih Srba u albanskim medijima, u Kljanu Kosova.
- Bez provere, objavljivane su tvrdnje o zaverama, kao na primer o zaveri MI6 protiv Aleksandra Vulina, potpredsednika Vlade Srbije (Politika).
- Nepotkrepljenim navodima targetirani su opozicioni lideri, naroćito Savo Manojlović, uz optućbe da saraćuje sa vladom Kosova a na osnovu trivijalnih razloga, kao što je odeća.
- U više medija uočeni su uporni narativi sa navodima o koordinisanim naporima spoljnih aktera (npr. Srbije, Albanije i mećunarodnih organizacija kao što je NATO) da destabilizuju suverenitet Kosova.
- Narativ sekuritizacije (pretvaranje politićkih pitanja u bezbednosna, prim.prev.) severa Kosova koji podstiću i srpski i kosovski zvanićnici i dalje zateće etnićke odnose i sprećava ekonomski napredak.
- Nepotkrepljene tvrdnje, korišćenje zapaljivog rećnika i pristrasno izveštavanje dodatno doprinose mećuetnićkim tenzijama u politićkoj diskreditaciji.
-

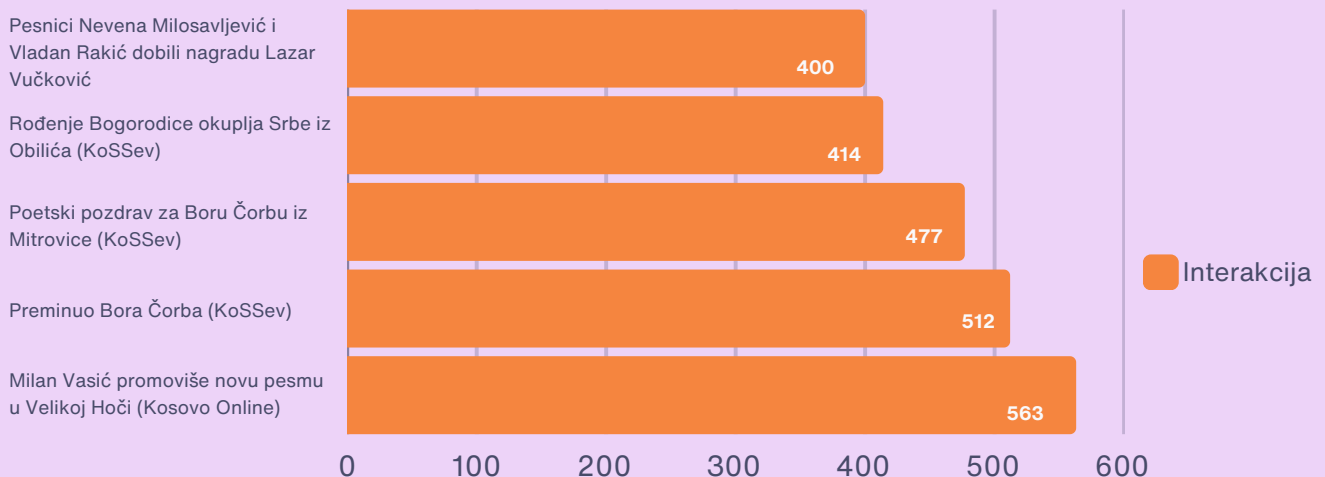
Rezultati monitoringa

U izveštajnom periodu, najaktivniji medij koji izveštava na srpskom jeziku sa Kosova bio je Kosovo onlajn, koji je objavio 2781 članka, uz 35.315 interakcijom. Isti medij imao je najveći broj interakcija na društvenim medijima.

U septembru, mediji na srpskom jeziku na Kosovu najviše su izveštavali o protestima građana ispred policijske stanice u severnoj Mitrovici (22 članka) i odlaganju početka suđenja optuženima za oružani napad u Banjskoj (21 tekst). Ostale zapažene teme bile su fizički nasrtaj i pljačka dvoje Srba, starijeg bračnog para iz Gračanice (19 članaka) i otvaranje prelaza Merdare i Brnjak za saobraćaj (18 tekstova). Nijedna od najpokrivenijih tema nije uspeła da postane jedna od omiljenih tema publike na Fejsbuku. Publika na fejsbuku najviše je reagovala na tekstove o kulturi.

Od maja 2024. godine, u medijima koji izveštavaju na srpskom jeziku uočen je ukupan pad nivoa interakcija. U avgustu 2024. godine došlo je do manjeg povećanja interakcije publike na Fejsbuku u odnosu na jul 2024. godine. Međutim, u septembru 2024. godine zabeležen je novi pad interakcija u odnosu na avgust. Broj interakcija je znatno manji od brojki zabeleženih u prvoj polovini 2024. godine

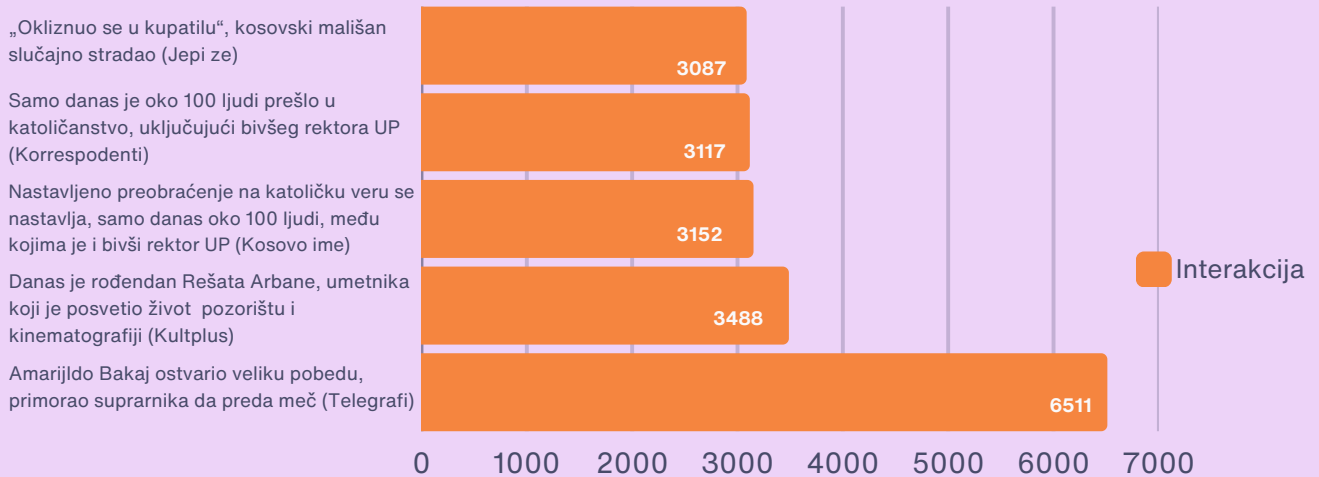
Popularni tekstovi na srpskom jeziku na Fejsbuku

Obično nema preklapanja između tema o kojima se najviše piše u medijima na srpskom i na albanskom jeziku na Kosovu. Ipak, primećeno je delimično poklapanje u septembru kad su se mediji koji izveštavaju na albanskom jeziku fokusirali na informaciju da je podignuta optužnica za oružani napad u Banjskoj (307 članaka), dok su mediji koji pišu na srpskom krajem meseca opširno izveštavali o odlaganju početka suđenja za taj slučaj. Međutim, kod medija koji

izveštavaju na albanskom, najobrađenija tema u septembru (477 članaka) bilo je preimenovanje ulice u selu Banjska nakon stradanja policajca u oružanom napadu u Banjskoj iz septembra 2023. godine. Sledi 420 tekstova o nizu bezbednosnih incidenata koji su se dogodili početkom septembra a među kojima su bili navodno ubistvo bivšeg osuđenika od strane protivničkog kriminalnog klana napadi nožem među studentima. Na kraju, na albanskom je napisano 404 članaka o poseti ministra spoljnih poslova Turske Hakana Fidana Kosovu. Najobrađenije teme nisu osvojile najveće reagovanje publike. Uvid u najpopularnije individualne tekstove na Fejsbuku ukazuje da su na vrhu tema na koje je dobijeno najviše reagovanja bili članci o sportu i verskom preobraćanju.

Popularni tekstovi na albanskom jeziku na Fejsbuku

U izveštajnom periodu, najaktivniji medij koji izveštava na albanskom jeziku bio je Bota Sot, koji je objavio 10.113 tekstova, uz 50.953 interakcije. Međutim, sajt koji je zabeležio najviše interakcija na društvenim mrežama je Indeksonline, sa 164.308 interakcija na 4.653 objavljenih teksta u septembru.

U avgustu, ugledni mediji na Kosovu preneli su članak koji bez ikakvog konkretnog dokaza podržava tvrdnju da Manastir Visoki Dečani neposredno ulaže u hidroelektrane u regionu. Bota Sot je podržao deo te kampanje protiv manastira u pogledu jedne druge inicijative.

U septembru, premijer Albanije Edi Rama predložio je formiranje suverene mikrodržave za Bektašijski red, sufijsku sektu Islama poznatu po svojoj umerenoj i tolerantnoj praksi. Ova predložena država koja bi se nalazila u Tirani funkcionisala bi slično kao Vatikan, uz sopstvenu upravu i autonomiju. Prema

saopštenju vlade, Ramina inicijativa nastoji da promoviše versku toleranciju i suživot.

Ova inicijativa izazvala je niz kritičkih tekstova u listu Bota Sot.¹ u kojima sagovornici tvrde da je ona deo šire strategije za napredovanje prosrpskih projekata na Balkanu, koji bi mogli da podriju suverenitet Kosova i regionalnu stabilnost. Oni sugerišu da takvi potezi mogu poslužiti geopolitičkim ciljevima Srbije time što legitimizuju posebne verske ili kulturne autonomije, poput one za Manastir Visoki Dečani. To je utkano u opsežniji narativ zavere koji optužuje spoljne aktere (Srbiju, mafiju i Soroš fondaciju) i albanskog premijera Edija Ramu da u tajnosti sarađuju sa Srbijom na podrivanju suvereniteta Kosova.

Isti medij objavio je još nekoliko članaka, odnosno pisma čitalaca, koji ne poštuju novinarske standarde i zloupotrebljavaju načelo slobode govora tako što konsoliduju škodljive narative i govor mržnje. Najproblematičniji je tekst pod naslovom „SAD, EU, NATO: Kosovo nije „Mujina mehana“ u koju Srbija ulazi i izlazi kako joj je volja“² koji akcije Srbije na Kosovu naziva genocidnim i kritikuje međunarodne organizacije kao što su SAD, EU i NATO za ono što shvata kao njihovu pasivnost. Isti članak 27 puta koristi izvedenice od reči „genocid“ da opiše aktivnosti Srbije. Označavanje Srbije kao genocidne u kontekstu Kosova je netačno. Iako je tokom sukoba 1998-1999. godine bilo teških kršenja ljudskih prava uključujući ratne zločine i zločine protiv čovečnosti, pojam „genocid“ ima tačno određenu pravnu definiciju koja sadrži nameru da se uništi, u celosti ili delimično, neka nacionalna, etnička, rasna ili verska grupa. Međunarodni sudovi nisu kvalifikovali akcije Srbije na Kosovu kao genocid. Jezik kojim je tekst pisan, posebno ponovljeno korišćenje reči „genocid“ za opis delovanja Srbije, može se smatrati zapaljivim. Takva terminologija može podjariti mržnju ili nasilje nad Srbima što doprinosi etničkim tenzijama.

Tokom izveštajnog perioda, pojavile su se optužbe protiv političara Aleksandra Arsenijevića, kosovskog Srbina, sugerišući njegovu umešanost u napad na vojnike KFOR-a u Zvečanu 29. maja 2023. godine, zbog blizine maskiranih⁴ pojedinaca prisutnih na protestu. Građanska aktivistkinja Kaljtrina Kamberi podelila je fotografiju na kojoj je navodno Arsenijević sa tim licima, tvrdeći još da su neki od njih bili umešani u incident u Banjskoj 24. septembra 2023. godine. Arsenijević je opovrgao te navode, označivši ih kao dezinformacije čiji je cilj da ga diskredituju.⁵

1 <https://www.botasot.info/aktuale-lajme/2234857/shtet-bektashi-brenda-shtetit-nela-ideja-e-rames-e-gatuar-ne-beograd-ndash-ky-eshte-demi-ge-do-ti-beje-kosoves/> i <https://www.botasot.info/opinjone/2234368/shteti-i-babadjallit-ushgen-te-gjitha-projektet-pro-serbe-ne-balkan/> i <https://www.botasot.info/politika-lajme/2236181/krijimi-i-shtetit-bektashi-ymeri-shperthen-ndaj-rames-po-flirtin-dite-e-nate-me-vucigin-e-erdoganin-ndash-ky-eshte-synimi-i-tij/>

2 SAD, EU, NATO: Kosovo nije „Mujina mehana“ u koju Srbija ulazi i izlazi kako joj je volja: : <https://www.botasot.info/opinjone/2234355/shba-be-nato-seshte-kosova-hani-i-muses-ge-serbia-te-hyje-e-dale-kur-ti-teket/>

3 https://balkaninsight.com/2021/05/24/kosovo-pm-revives-plan-to-sue-serbia-for-genocide/?utm_source=chatgpt.com

4 <https://www.gazetaexpress.com/aleksander-arsenijevig-ishte-pare-afer-maskave-kur-ishte-sulmuar-kfor-i/> i <https://lajmi.net/protestuesi-pagesor-aleksander-arsenijevig-me-maskat-ku-u-sulmuar-kfor-i/>

5 https://radiokontaktplus.org/en/main/inaccurate-photos%2C-false-statements-and-accusations-without-checking-the-facts-as-an-attempt-to-discredit/82007/?utm_source=chatgpt.com

Istakao je da nema konkretnih dokaza koji bi ga povezali sa rečenim nasilnim događajima. Za sada nema nezavisnih potvrda tih navoda.

Što se tiče medija u Srbiji, nekoliko tabloida vodilo je sugestivnu kampanju navodeći da bi Srbija mogla proglasiti formalnu okupaciju Kosova⁶ uoči najavljenog obraćanja predsednika Srbije o situaciji u većinski srpskim sredinama. Istu temu je propratilo više analitičara i profesionalnih medija, koji su odbacili te navode.⁷ I zaista, predsednik Srbije na konferenciji nije govorio o toj opciji ali jeste najavio da bi Srbija mogla podneti još jedan zahtev KFOR-u za raspoređivanje trupa na Kosovu do kraja 2024. godine.

Sekuritizacija severnog Kosova dominantan je narativ već više od dve godine kako za srpske tako i za kosovske zvaničnike, a osim što su njome proizveli uznemirujući efekat na društvo i međuetničke odnose na Kosovu, ujedno su omeli ekonomski napredak Kosova i trud da se privuku strane direktne investicije, kažu stručnjaci. Ipak, funkcioneri nisu jedini izvor zabrinjavajućih vesti. U septembru je jedan bivši srpski funkcioner i istaknuti predstavnik NVO iz Srbije obavestio kosovskog premijera o navodnim planovima Srbije da masovno raseli kosovske Srbe u većinski bošnjačke i muslimanske sredine u Srbiji. Te tvrdnje su iznete bez ikakvih materijalnih ili drugih stvari koje bi ih potkrepile.

U septembru su uočene i kampanje političke diskreditacije nepotkrepljenim povezivanjem nekih srpskih opozicionih lidera sa kosovskom vladom. Večernje Novosti su imale dva takva pokušaja u septembru. Prvi je bio uperen na Sava Manojlovića, kosovskog Srbina i opozicionog lidera aktivnog na srpskoj političkoj sceni. On je najčešća meta takvih napada u medijima iz Srbije. Večernje Novosti¹⁰ su nagovestile da postoje podmukle tajne veze između Manojlovića i Vlade Kosova zato što je on „jedini političar iz centralne Srbije kojem je zločinački separatistički režim Aljbina Kurtija dozvolio da uđe na Kosovo“. U tekstu se zatim insinuiira da je na tu odluku Vlade Kosova možda uticala činjenica da je Manojlović „nosio zastavu NATO-a“. Manojlović je slikan dok je nosio duksericu poznatog norveškog odevnog brenda, dok autor insinuiira da je oznaka brenda NATO zastava, pošto je u tom trenutku generalni sekretar NATO-a bio Norvežanin

⁶ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1408286/vucic-sutra-18-saopstava-naciji-najvaznije-odluke-stolu-opcija-proglasenje-okupacije-dela-teritorije-srbije> i <https://www.kurir.rs/vesti/politika/4437323/kurir-saznaje-vucic-sutra-u-18-saopstava-naciji-najvaznije-odluke-na-stolu-i-opcija-proglasenje-okupacije-dela-teritorije-srbije>.

⁷ <https://www.danas.rs/vesti/politika/vucic-obracanje-javnosti-kosovo/> i <https://n1info.rs/vesti/aktivistkinja-iz-kosovske-mitrovice-najave-tabloida-o-okupaciji-zaludjivanje-javnosti-i-budalastina/>.

⁸ <https://www.alo.rs/vesti/politika/955637/vazno-srbija-ce-ponovo-uputiti-zahtev-za-povratak-1000-srpskih-vojnika-i-policijaca-na-kim-vest>.

⁹ <https://www.danas.rs/vesti/politika/biserko-i-canak-obavestili-kurtija-da-beograd-planira-preseljenje-srba-sa-severa-u-rasku-traze-mu-da-to-spreci/> i <https://www.danas.rs/vesti/politika/intervju-nenad-canak-informaciju-o-preseljenju-srba-sa-kim-u-sandzak-dobili-smo-sa-vise-strana/>.

¹⁰ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1409004/nato-savo-zasto-manojlovic-jedini-politicar-srbije-kog-kurti-pustio-kim-zato-sto-nosi-norvesku-zastavu-video>.

Derogativna rasno uvredljiva reč za kosovske Albance uočena je u 6 članaka objavljenih u srpskim medijima u septembru. U pet od tih slučajeva, reč je koristio tabloid Informer, a u jednom slučaju su je upotrebile Večernje Novosti. Kad je reč o rasno uvredljivim nazivima za kosovske Srbe, u septembru je primećen samo jedan slučaj korišćenja i to u Kljanu Kosova.

Još jedan članak u istom cilju objavile su i Večernje Novosti.¹¹ Nešto kasnije istog meseca, u Beogradu je organizovan sastanak srpskih opozicionih lidera i nekolicine političkih predstavnika kosovskih Srba. Političke lidere kosovskih Srba Večernje Novosti su označile kao anti-Vučićevce dok su sam sastanak kvalifikovali kao „sramotan“ čin srpske opozicije ulaska u koaliciju sa Aljbinom Kurtijem.

Primećeni su i suprotni pokušaji nepotkrepljenih tvrdnji o potencijalnoj kampanji blaćenja sa krajnjim ciljem da se eliminišu politički suparnici. Članak iz Politike navodi da britanska obavestajna agencija MI6 orkestrira kampanju sa ciljem da diskredituje i potencijalno eliminiše Aleksandra Vulina, potpredsednika Vlade Srbije, zbog njegove ključne uloge u negovanju strateške saradnje Moskve i Beograda. U člansku se tvrdi da MI6 planira da distribuirala lažna svedočenja, navodno dobijena pod prinudom od srpskog državljanina zatvorenog na Kosovu, kojima se Vulin optužuje za orkestriranje oružanog incidenta u Banjskoj. Britanski ambasador u Srbiji Edvard Ferguson izrazio je svoje razočaranje zbog tog članka, nazivajući te tvrdnje „besmislicama inspirisanim Kremljem“. Kritikovao je Politiku zato što nije zatražila komentar od britanske ambasade pre objavljivanja i zapitao da li je takav sadržaj u skladu sa osnivačkim načelima tog lista.¹²

¹¹ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1413775/sramotno-kompletna-opozicija-srbiji-usla-koaliciju-aljbinom-kurtijem-video>

¹² <https://www.politika.rs/sr/clanak/632777/Moskva-i-Beograd-jacaju-veze-dok-London-priprema-poteze-protiv-srpskog-vicpremierja>

Ovaj izveštaj je pripremila Nova društvena inicijativa (NSI), organizacija civilnog društva iz Severne Mitrovice sa krajnjim ciljem da utiče na inkluzivnost, izgradnju poverenja, procese demokratizacije i dobrog upravljanja na Kosovu. U tom procesu, NSI prati svoju viziju inkluzivnog društva izgrađenog na poverenju i uvažavanju među zajednicama, u kom građani svih etničkih grupa aktivno učestvuju u društvu i upravljanju.